Handbook for

The Online Course

Part One: Learning to Read Sanskrit

By

Carol Whitfield, Ph.D

The Sanskrit Alphabet

Simple Vowels

अ	आ	इ	ई	उ	ऊ	ऋ	ॠ	ऌ
a	ā	i	ī	u	ū	ṛ	ṝ	ḷ

Dipthongs

ए	ऐ	ओ	औ	अं	अः
e	ai	o	au	aṁ	aḥ

Mutes	1 -V-A*	2 -V+A	3 +V-A	4 +V+A	Nasals	Semi-Vowels	Sibilants
Gutterals	क ka	ख kha	ग ga	घ gha	ङ ṅ		ह ha
Palatals	च ca	छ cha	ज ja	झ jha	ञ ña	य ya	श śa
Linguals	ट ṭa	ठ ṭha	ड ḍa	ढ ḍha	ण ṇa	र ra	ष ṣa
Dentals	त ta	थ tha	द da	ध dha	न na	ल la	स sa
Labials	प pa	फ pha	ब ba	भ bha	म ma	व va	

* -V = unvoiced or hard consonant
-A = unaspirated

+V = voiced or soft consonant
+A = aspirated

Guide to Pronunciation

अ	a	o in s*o*n	ठ	ṭa	t in s*t*art
आ	ā	a in m*a*	ठ	ṭha	th in an*t-h*ill
इ	i	i in *i*f	ड	ḍa	d in *d*ay
ई	ī	e in m*e*	ढ	ḍha	dh in go*d-h*ead
उ	u	u in s*u*it	ण	ṇa	n in u*n*der
ऊ	ū	oo in b*oo*t	त	ta	t in time
ऋ	ṛ	ri in *ri*g	थ	tha	t in *t*ank
ॠ	ṝ	extend ri in *ri*g	द	da	d in *d*id
ऌ	ḷ		ध	dha	dh in *dh*arma
ए	e	a in g*a*y	न	na	n in *n*ever
ऐ	ai	y in m*y*	प	pa	p in *p*ine
ओ	o	o in *o*kay	फ	pha	ph in loo*p-h*ole
औ	au	ow in n*ow*	ब	ba	b in *b*ig
क	ka	c in *c*ome	भ	bha	b in *b*oat
ख	kha	ckh in blo*ckh*ead	म	ma	m in *m*uch
ग	ga	g in *g*ive	य	ya	y in *y*oung
घ	gha	gh in lo*gh*ut	र	ra	r in d*r*um
ङ	ṅa	n in so*n*g	ल	la	l in *l*uck
च	ca	ch in *ch*um	व	va	v in *v*ice
छ	cha	ch in *ch*uck	श	śa	sh in *sh*ine
ज	ja	j in *j*im	ष	ṣa	sh in bu*sh*el
झ	jha	j in *j*ob	स	sa	s in *s*ave
ञ	ña	n in bu*n*ch	ह	ha	h in *h*um

Exercise: Vowel and Consonant Recognition with Transliteration

Pronounce these vowels and consonants until they become familiar.

Vowels

ए e	ओ o	आ ā	इ i	ऋ ṛ	अ a	ऊ ū	औ au
उ u	ई ī	ऋ ṛ	ऐ ai	अ a	इ i	ओ o	ए e
आ ā	ऐ ai	उ u	औ au	ऋ ṛ	ऊ ū	ई ī	ऌ ḷ
ओ o	इ i	ऋ ṛ	ऊ ū	आ ā	ऐ ai	औ au	इ i
ऌ ḷ	अ a	ई ī	ए e	औ au	उ u	आ ā	ऊ ū

Consonants

ग ga	भ bha	ज ja	ठ ṭha	छ cha	द da	फ pha	ह ha
ञ ñ	त ta	घ gha	स sa	र ra	ष ṣa	ख kha	म ma
श śa	ब ba	ध dha	व va	प pa	ढ ḍha	क ka	झ jha
ल la	ङ ṅ	फ pha	ड ḍa	छ cha	ण ṇa	ख kha	ढ ḍha
द da	म ma	ठ ṭha	ष ṣa	थ tha	त ta	ज ja	झ ha
ब ba	ज ja	भ bha	ण ṇa	च ca	ट ṭa	ध dha	व va
न na	व va	ल la	थ tha	व va	क ka	प pa	न na
झ jha	ड ḍa	श śa	ज ja	र ra	स sa	ञ ña	च ca
ट ṭa	न na	प pa	ग ga	स sa	ल la	र ra	घ gha

Exercise: Vowel and Consonant Recognition

Identify and pronounce these vowels and consonants until they become familiar.

Vowels

ए	ओ	आ	इ	ऋ	अ	ऊ	औ
उ	ई	ऋ	ऐ	अ	इ	ओ	ए
आ	ऐ	उ	औ	ॠ	ऊ	ई	ऌ
ओ	इ	ऋ	ऊ	आ	ऐ	औ	इ
ऌ	अ	ई	ए	औ	उ	आ	ऊ

Consonants

ग	भ	ज	ठ	छ	द	फ	ह
ञ	त	घ	स	र	ष	ख	म
श	ब	ध	व	प	ढ	क	झ
ल	ङ	फ	ड	छ	ण	ख	ढ
द	म	ठ	ष	थ	त	ज	ह
ब	ज	भ	ण	च	ट	ध	व
न	व	ल	थ	व	क	प	न
झ	ड	श	ज	र	स	ञ	च
ट	न	प	ग	स	ल	र	घ

Vowels Following Consonants

When a word begins with a vowel and does not follow a consonant in a sentence or compound, the vowel keeps its primary form:

Simple vowels: अ आ इ ई उ ऊ ऋ ॠ ऌ

a ā i ī u ū ṛ ṝ ḷ

Diphthongs: ए ऐ ओ आ

e ai o au

But, if the vowel directly follows a consonant, it changes to a secondary form. The table below shows the primary vowel form followed by its secondary form and in parenthesis an example of the secondary form added to the consonant क्

अ → Ø * (क) **a ka**	आ → ा (का) **ā kā**	इ → ि (कि) **i ki**	ई → ी (की) **ī kī**	
उ → ु (कु) **u ku**	ऊ → ू (कू) **ū kū**	ऋ → ृ (कृ) **ṛ kṛ**	ॠ → ॄ (कॄ) **ṝ kṝ**	ऌ → कॢ ** **ḷ kḷ**
ए → े (के) **e ke**	ऐ → ै (कै) **ai kai**	ओ → ो (को) **o ko**	औ → ौ (कौ) **au kau**	

* If a consonant is not followed by any other vowel, the vowel अ is assumed unless the consonant has a ***virāmaḥ***, a diagonal line (्), below the consonant. For example क् + अ = क .

** The vowel ऌ is rarely used, and is shown here attached to the letter क् as the font I am using does not have this vowel form available in its unattached secondary form.

Examples of Vowels Following Consonants

अ → Ø क ख ग घ ङ च छ ज झ ञ ट ठ ड ढ ण त थ द ध न प फ ब भ म य र ल व श ष स ह
आ → ा का खा गा घा ङा चा छा जा झा ञा टा ठा डा ढा णा ता था दा धा ना पा फा बा भा मा या रा ला वा शा षा सा हा
इ → ि कि खि गि घि ङि चि छि जि झि ञि टि ठि डि ढि णि ति थि दि धि नि पि फि बि भि मि यि रि लि वि शि षि सि हि
ई → ी की खी गी घी ङी ची छी जी झी ञी टी ठी डी ढी णी ती थी दी धी नी पी फी मी यी री ली वी शी षी सी ही
उ → ु कु खु गु घु ङु चु छु जु झु ञु टु ठु डु ढु णु तु थु दु धु नु पु फु बु भु मु यु रु* लु वु शु षु सु हु *Notice the placement of the उ in रु
ऊ → ू कू खू गू घू ङू चू छू जू झू ञू टू ठू डू ढू णू तू थू दू धू नू पू फू बू भू मू यू रू* लू वू शू षू सू हू *Notice the placement of the ऊ in रू
ऋ → ृ कृ खृ गृ घृ ङृ चृ छृ जृ झृ ञृ टृ ठृ डृ ढृ णृ तृ थृ दृ* धृ णृ पृ फृ बृ भृ मृ यृ लृ वृ शृ षृ सृ हृ *Notice that द् when followed by ऋ takes a modified form: दृ
ॠ → ॄ कॄ खॄ गॄ घॄ ङॄ चॄ छॄ जॄ झॄ ञॄ टॄ ठॄ डॄ ढॄ णॄ तॄ थॄ दॄ धॄ नॄ पॄ फॄ बॄ भॄ मॄ यॄ लॄ वॄ शॄ षॄ सॄ हॄ
ए → े के खे गे घे ङे चे छे जे झे ञे टे ठे डे ढे णे ते थे दे धे ने पे फे बे भे मे ये रे ले वे शे षे से हे
ऐ → ै कै खै गै घै ङै चै छै जै झै ञै टै ठै डै ढै णै तै थै दै धै नै पै फै बै भै मै यै रै लै वै शै षै सै है
ओ → ो को खो गो घो ङो चो छो जो झो ञो टो ठो डो ढो णो तो थो दो धो नो पो फो बो भो मो यो रो लो वो शो षो सो हो
औ → ौ कौ खौ गौ घौ ङौ चौ छौ जौ झौ ञौ टौ ठौ डौ ढौ णौ तौ थौ दौ धौ नौ पौ फौ बौ भौ मौ यौ रौ लौ वौ शौ षौ सौ हौ

Exercise: Consonant-Vowel Recognition

Identify and pronounce these syllables.

क	का	कि	की	कु	कू	कृ	कॄ	के	कै	को	कौ
च	चा	चि	ची	चु	चू	चृ	चॄ	चे	चै	चो	चौ
ट	टा	टि	टी	टु	टू	टृ	टॄ	टे	टै	टो	टौ
त	ता	ति	ती	तु	तू	तृ	तॄ	ते	तै	तो	टौ
प	पा	पि	पी	पु	पू	पृ	पॄ	पे	पै	पो	पौ

Identify and pronounce these syllables.

दा	ची	शु	को	ता	नू	सृ	गा
शै	घु	मै	झा	ढा	ठी	षी	ता
णा	हि	चै	मू	घी	हौ	जी	है
खु	नौ	कृ	सौ	गी	ग	ङौ	शो
सि	हो	छौ	कौ	जा	डौ	गू	चु
ञौ	ङो	बै	पौ	चौ	ना	शी	हु
गौ	मा	ठृ	दै	चा	दौ	गि	शू
ला	ढ	जे	शृ	भो	शि	बि	सु
जो	जि	के	ती	भा	पे	गृ	पो
टा	ढे	थे	रा	भे	हू	यि	दॄ
की	जै	टे	छे	नि	बु	ला	से

Reading Practice with Transliteration

नमः namaḥ salutations	च ca and	हि hi indeed	न na not	सा sā she	ते te they	वा vā or	तु tu but
अपि api also	किम् kim what	एतत् etat this	तत् tat that	यथा yathā just as	तथा tathā similarly	इव iva like	चेत् cet if
मृषा mṛṣā falsely	एव eva indeed	तान् tān them	ततः tataḥ therefore	तेन tena by that	येन yena by which	पुनर् punar again	बहु bahu many
वयम् vayam we	परम् param other	कथं kathaṁ how	असुः asuḥ breath	वादः vādaḥ talking	गत gata gone	किं kiṁ what	आह āha said
जरा jarā old age	घटः ghaṭaḥ pot	धनं dhanaṁ wealth	देहः dehaḥ body	जीवः jīvaḥ soul	सुखं sukhaṁ pleasure	शोकः śokaḥ sorrow	मोहः mohaḥ delusion
धीरः dhīraḥ brave	धीमान् dhīman wise	असत् asat nonexistence	सत् sat existence	शीत śīta cool	उदकम् udakam water	जगत् jagat world	माया māyā maya
वेद् veda Veda	भावः bhāvaḥ being	अभावः abhāvaḥ nonexistence	शीलम् śīlam dispostion	पुराणः purāṇaḥ ancient	आकाशः ākāśaḥ space	विकारः vikāraḥ modification	विरोधः virodhaḥ oppositon
भगवान् bhagavān Bhagavan	कारणं kāraṇaṁ cause	वचनानि vacanāni speech	विषयः viṣayaḥ object	अमृतम् amṛtam immortal	अपचयः apacayaḥ diminution	उपचयः upacayaḥ increase	विषादम् viṣādam dejection
विवेकः vivekaḥ viveka	उपाधिः upādhiḥ conditioning adjunct	निरूपणं nirūpaṇaṁ ascertaining	अवयवः avayavaḥ limb	विनाशः vināśaḥ destruction	भूतानि bhūtāni beings	शरीरम् śarīram body	हननम् hananam killing

Note: The primary purpose of the exercise is to become familiar with the script, not to learn vocabulary. I have given the basic definitions of these words so that you don’t have to repeat meaningless sounds.

Reading Practice without Transliteration

नमः salutations	च and	हि indeed	न not	सा she	ते they	वा or	तु but
अपि also	किम् what	एतत् this	तत् that	यथा just as	तथा similarly	इव like	चेत् if
मृषा falsely	एव indeed	तान् them	ततः therefore	तेन by that	येन by which	पुनर् again	बहु many
वयम् we	परम् other	कथं how	असुः breath	वादः talking	गत gone	किं what	आह said
जरा old age	घटः pot	धनं wealth	देहः body	जीवः soul	सुखं pleasure	शोकः sorrow	मोहः delusion
धीरः brave	धीमान् wise	असत् nonexistence	सत् existence	शीत cool	उदकम् water	जगत् world	माया maya
वेद् Veda	भावः being	अभावः nonexistence	शीलम् dispostion	पुराणः ancient	आकाशः space	विकारः modification	विरोधः oppositon
भगवान् Bhagavan	कारणं cause	वचनानि speech	विषयः object	अमृतम् immortal	अपचयः diminution	उपचयः increase	विषादम् dejection
विवेकः viveka	उपाधिः conditioning adjunct	निरूपणं ascertaining	अवयवः limb	विनाशः destruction	भूतानि beings	शरीरम् body	हननम् killing

Note: The primary purpose of the exercise is to become familiar with the script, not to learn vocabulary. I have given the basic definitions of these words so that you don’t have to repeat meaningless sounds.

Conjunct Consonants

When two consonants come together without an intervening vowel they are called conjunct consonants. These are formed in different ways, depending on the structure of the consonant. Often, the vertical line of the first consonant can be removed and the remaining part of the consonant conjoined to the latter, so they become *adjacent* to each other. In some instances, there is not an easily removable vertical and the consonants will *stack* on top of each other. In almost all cases, if you know the full form of the individual consonants well, you will be able to recognize them in their conjoined form. The exceptions are listed below as *unusual forms* and simply need to be memorized.

Adjacent क ख ग च ज झ ज्ञ ञ श ण त थ न स प ब भ म व

क्म = क् म (k ma)	च्छ = च् छ (c cha)	न्त = न् त (n ta)	ब्ध = ब् ध (b dha)
क्य = क् य (k ya)	ज्ज = ज् ज (j ja)	ध्य = ध् य (dh ya)	ब्भ = ब् भ (b bha)
ख्य = ख् य (kh ya)	ण्ण = ण् ण (ṇ ṇa)	ध्म = ध् म (dh ma)	व्य = व् य (v ya)
ग्ल = ग् ल (g la)	त्प = त् प (t pa)	प्य = प् य (p ya)	स्क = स् क (s ka)
ग्व = ग् व (g va)	त्म = त् म (t ma)	थ्य = थ् य (th ya)	स्त = स् त (s ta)
च्च = च् च (c ca)	त्स्य = त् स् य (t s ya)		

Stacking द् ङ छ ट ठ ड ढ ह

ङ्क = ङ् क (ṅ ka)	द्ध = द् ध (d dha)	द्ब = द् ब (d ba)	ष्ट = ष् ट (ṣ ṭa)
ङ्ग = ङ् ग (ṅ ga)	द्भ = द् भ (d bha)	ट्ट = ट् ट (ṭ ṭa)	ष्ठ = ष् ठ (ṣ ṭha)
		ष्ट्र = ष् ट् र (ṣ ṭ ra)	ष्ट्य = ष् ट् य (ṣ ṭ ya)

Unusual Forms

र्म = र् म (r ma)	स्प्र = स् प् र (s p ra)	द्द = द् द (d da)	श्च = श् च (ś ca)
र्व = र् व (r va)	त्प्र = त् प् र (t p ra)	द्ब = द् ब (d ba)	श्न = श् न (ś na)
र्त = र् त (r ta)	ट्य = ट् य (ṭ ya)	द्ध = द् ध (d dha)	श्म = श् म (ś ma)
क्र = क् र (k ra)	ठ्य = ठ् य (ṭh ya)	द्भ = द् भ (d bha)	श्र = श् र (ś ra)
ग्र = ग् र (g ra)	ड्य = ड् य (ḍ ya)	द्म = द् म (d ma)	
प्र = प् र (p ra)	क्क = क् क (k ka)	द्य = द् य (d ya)	ह्ण = ह् ण (h ṇa)
त्र = त् र (t ra)	क्त = क् त (k ta)	द्व्य = द् व् य (d v ya)	ह्न = ह् न (h na)
स्र = स् र (s ra)	त्त = त् त (t ta)	द्र्य = द् र् य (d r ya)	ह्म = ह् म (h ma)
ष्ट्र =ष् ट् र (ṣ ṭ ra)	त्र्य = त् र् य (t r ya)	ज्ञ =ज् ञ (j ña)	ह्य = ह् य (h ya)
			क्ष = क् ष (k ṣa)

Examples of Unusual Forms

कर्म karma	कर्ता kartā	ग्राम grāma	तत्र tatra	चक्र cakra	भक्ति bhakti
भोक्ता bhoktā	मोक्ष mokṣa	मुक्ति mukti	ज्ञानम् jñānam	तत्त्व tattva	बुद्धि buddhi
पद्म padma	विद्या vidyā	श्रद्धा śraddhā	प्रश्न praśna	ब्रह्मन् brahman	हरिश्च hariśca

Vedanta Vocabulary List with Transliteration

ब्रह्मन् brahman	आत्मा ātmā	जीवः jīvaḥ	जगत् jagat	ईश्वरः īśvaraḥ	माया māyā
सत् sat	चित् cit	आनन्दः ānandaḥ	सत्यम् satyam	ज्ञानम् jñānam	अनन्तम् anantam
वेदान्तः vedāntaḥ	उपनिषद् upaniṣad	प्रमाणम् pramāṇam	प्रकरणम् prakaraṇam	मोक्षः mokṣaḥ	बन्धनम् bandhana
विद्या vidyā	अविद्या avidyā	ज्ञानम् jñānam	अज्ञानम् ajñānam	ज्ञानिन् jñānin	संसारिन् saṁsārin
प्रमा pramā	प्रत्यक्ष pratyakṣa	परोक्ष parokṣa	अपरोक्ष aparokṣa	वृत्ति ः vṛttiḥ	बुद्धिः buddhiḥ
स्थूल sthūla	सूक्ष्म sūkṣma	कारणम् kāraṇam	शरीरम् śarīram	देहः dehaḥ	उपाधिः upādhiḥ
कर्मन् karman	अकर्मन् akarman	कर्मयोगः karmayogaḥ	संन्यासः sannyāsaḥ	संन्यासिन् sannyāsin	मुमुक्षुः mumukṣuḥ
अधिकारिन् adhikārin	विवेकः vivekaḥ	वैराग्यम् vairāgyam	शमादिषट्कम् śamādiṣaṭkam	मुमुक्षुत्वम् mumukṣutvam	मनस् manas
शमः śamaḥ	दमः damaḥ	उपरतिः uparatiḥ	तितिक्षा titikṣā	समाधानम् samādhānam	श्रद्धा śraddhā
संसारिन् saṁsārin	अधिकारिन् adhikārin	विवेकिन् vivekin	मुमुक्षुः mumukṣuḥ	ज्ञानिन् j ñānin	संन्यासिन् sannyāsin
अध्यासः adhyāsaḥ	अध्यारोपः adhyāropaḥ	अपवादः apavādaḥ	आरोपः āropaḥ	वस्तु vastu	अवस्तु avastu

कर्तृत्वम् kartṛtvam	भोक्तृत्वम् bhoktṛtvam	सुखित्वम् sukhitvam	दुःखित्वम् duḥkhitvam	रज्जुः rajjuḥ	सर्पः sarpaḥ
माया māyā	प्रकृतिः prakṛtiḥ	सत्त्व sattva	रजस् rajas	तमस् tamas	गुणः guṇaḥ
भूतानि bhūtāni	पृथिवी pṛthivī	आपः āpaḥ	अग्निः agniḥ	वायुः vāyuḥ	आकाशः ākāśaḥ
शब्दः śabdaḥ	स्पर्शः sparśaḥ	रूपम् rūpam	रसः rasaḥ	गन्धः gandhaḥ	चैतन्यम् caitanyam
श्रोत्रः śrotraḥ	त्वक् tvak	चक्षुः cakṣuḥ	जिह्वा jihvā	घ्राणम् ghrāṇam	इन्द्रियानि indriyāni
वाक् vāk	पाणिः pāṇiḥ	पादः pādaḥ	पायुः pāyuḥ	उपस्थाः upasthāḥ	स्वरूपः svarūpaḥ

Vedanta Vocabulary List without Transliteration

ब्रह्मन्	आत्मा	जीवः	जगत्	ईश्वरः	माया
सत्	चित्	आनन्दः	सत्यम्	ज्ञानम्	अनन्तम्
वेदान्तः	उपनिषद्	प्रमाणम्	प्रकरणम्	मोक्षः	बन्धनम्
विद्या	अविद्या	ज्ञानम्	अज्ञानम्	ज्ञानिन्	संसारिन्
प्रमा	प्रत्यक्ष	परोक्ष	अपरोक्ष	वृत्तिः	बुद्धिः
स्थूल	सूक्ष्म	कारणम्	शरीरम्	देहः	उपाधिः
कर्मन्	अकर्मन्	कर्मयोगः	संन्यासः	संन्यासिन्	मुमुक्षुः
अधिकारिन्	विवेकः	वैराग्यम्	शमादिषट्कम्	मुमुक्षुत्वम्	मनस्
शमः	दमः	उपरतिः	तितिक्षा	समाधानम्	श्रद्धा
संसारिन्	अधिकारिन्	विवेकिन्	मुमुक्षुः	ज्ञानिन्	संन्यासिन्
अध्यासः	अध्यारोपः	अपवादः	आरोपः	वस्तु	अवस्तु
कर्तृत्वम्	भोक्तृत्वम्	सुखित्वम्	दुःखित्वम्	रज्जुः	सर्पः
माया	प्रकृतिः	सत्त्व	रजस्	तमस्	गुणः
भूतानि	पृथिवी	आपः	अग्निः	वायुः	आकाशः
शब्दः	स्पर्शः	रूपम्	रसः	गन्धः	चैतन्यम्
श्रोत्रः	त्वक्	चक्षुः	जिह्वा	घ्राणम्	इन्द्रियाणि
वाक्	पाणिः	पादः	पायुः	उपस्थाः	स्वरूपः